

www.MinisterieVanPropaganda.org

**DE AANKLACHT
VAN
ERICH HONECKER**

**DE AANKLACHT VAN
ERICH HONECKER**

**vertaald door:
Zus Smidt-Bunschoten**

Anti-Fascistische oud Verzetsstrijders Nederland
Bond van Anti-Fascisten
Koudebergweg 55
Postbus 1
7350 AA Hoenderloo

Verklaring van Erich Honecker op 3 december 1992 tijdens het
show-proces in Berlijn Moabit gevoerd tegen staatslieden der
voormalige Duitse Democratische Republiek.
Landesgericht Berlin - Turmstraße 91 - Strafkammer 27.

© 1993 - A.F.V.N.
ISBN 90-801353-1-3
tel. 05768 - 1258

VOORWOORD

De vertaalster bezocht samen met haar man en een redactrice van De Anti-Fascist Erich Honecker op 11 september 1992 in de Moabit-gevangenis te Berlijn. Toestemming voor dit bezoek was aangevraagd door de AFVN. Honecker schreef vervolgens een brief om te bedanken voor het bezoek, waarin stond: "Met blijdschap ontving ik het bericht dat ik uw vertegenwoordigers binnenkort bij me zou kunnen ontvangen. Ik ben diep getroffen door hun bezoek, een solidair initiatief van de leden van de Nederlandse verzetsorganisatie uit de buurt van Arnhem. Intussen heb ik van andere Nederlandse organisaties en personen berichten ontvangen. Onder anderen uit Zaandam, Groningen en Amsterdam. Hollandse kameraden die me schrijven. Dit doet me denken aan het gezamenlijk verzet tussen 1933 en 1934. Tussen vrienden in Nederland en onze verzetsstrijders in het Roergebied." Hij eindigde met: "Lieve kameraden, nogmaals hartelijk dank voor uw bezoek."

Na het besluit om de aanklacht van Erich Honecker uit te geven, opdat dit document ook in het Nederlands bewaard zal blijven, kwam de vraag naar voren: "Begrijpen mensen die opkomst en ondergang van de nazi's niet zelf meemaakten en daar geen speciale studie van maakten, alle verwijzingen wel, en zullen toekomstige lezers de feiten die voor ons geen nadere uitleg behoeven, begrijpen. Daarom hebben we besloten noten met een korte uitleg achterin te plaatsen. De BRD heeft de DDR nimmer officieel erkend, maar wel is hun wederzijdse soevereiniteit erkend in het "Vertrag über die Grundlagen der Beziehungen zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Deutschen Demokratischen Republik", getekend op 21 december 1972.

De uitgever

*Hein Dams
and Herr!*

Ik zal deze aanklacht en dit proces niet de schijn van recht verlenen door mij te verdedigen tegen de duidelijk ongegronde beschuldiging van doodslag. Verdediging is ook overbodig omdat ik uw oordeel niet meer zal beleven. De straf, die u mij blijkbaar toedent, zal mij niet meer bereiken. Dat weet nu iedereen. Een proces tegen mij is alleen al op deze grond een farce. Het is een politiek toneelstuk. Niemand in de oude Bondsrepubliek, met inbegrip van de frontstad West-Berlijn, heeft het recht, mijn kameraden medeaangeklaagden, mij, of welke andere burger van de DDR dan ook, aan te klagen, laat staan te veroordelen voor handelingen die bij de vervulling van staatsopdrachten van de DDR zijn uitgevoerd. Als ik hier spreek, dan spreek ik alleen om getuigenis af te leggen voor de ideeën van het socialisme, voor een rechtvaardige politieke en morele beoordeling van de door meer dan honderd staten volkenrechtelijk erkende Duitse Democratische Republiek. Deze republiek, die nu door de BRD als "onrechtsstaat" wordt betiteld, was een lid van de Veiligheidsraad, leverde van tijd tot tijd de voorzitter van deze raad en leverde ook eenmaal de voorzitter van de voltallige vergadering van de Verenigde Naties. Een rechtvaardige politieke en morele beoordeling van de DDR verwacht ik niet

van dit proces en deze rechtbank. Ik neem echter de gelegenheid van dit politieke toneelspel waar, om mijn medeburgers kennis te laten nemen van mijn standpunt.

Mijn situatie in dit proces is niet ongewoon. De Duitse rechtsstaat heeft vroeger al Karl Marx, August Bebel, Karl Liebknecht en vele andere socialisten en communisten aangeklaagd en veroordeeld. Het Derde Rijk heeft dit voortgezet in vele processen, waarvan ik er zelf een als aangeklaagde meegemaakt heb. Daarbij werd gebruik gemaakt van de rechters die "overgenomen" waren van de rechtsstaat der Weimarrepubliek. Na de nederlaag van het Duitse fascisme en de Hitlerstaat hoefde de BRD niet naar nieuwe officieren van justitie rechters te zoeken om opnieuw communisten in massaal strafrechtelijk te vervolgen. Met behulp van arbeidsgeschillen-rechtbanken werd hen werk en brood ontnomen. Met behulp van administratieve rechtbanken werden zij uit overheidsdiensten verwijderd of op andere wijze vervolgd.

Nu overkomt ons, wat onze kameraden in West-Duitsland al in de 50-er jaren is overkomen. Het is al circa 190 jaar steeds dezelfde willekeur. *De rechtsstaat BRD is geen staat van het recht, maar een staat van rechts.*

Voor dit proces, zowel als voor andere processen, waarin andere DDR-burgers voor straf-, arbeids-, sociaal- en administratieve rechtbanken vervolgd worden wegens loyale samenwerking met hun DDR-overheid, moet een argument opgevoerd worden. De politici en juristen zeggen: wij moeten de communisten veroordelen omdat we de nazi's niet veroordeeld hebben. Wij moeten deze keer het verleden verwerken. Dat is voor velen duidelijk, het is echter een schijnargument.

De waarheid is, dat de West-Duitse justitie de nazi's niet kon bestraffen, omdat rechters en officieren van justitie zichzelf niet konden bestraffen. De waarheid is, dat de justitie in de BRD haar tegenwoordig en toenmalig niveau, hoe men dat niveau ook be-

oordeelt, te danken heeft aan de nazi's die in dienst mochten blijven, de *übernommene Nazis*.^{*1}

De waarheid is, dat de communisten, de DDR-burgers op dezelfde gronden vervolgd worden als waarop zij in Duitsland altijd vervolgd werden. Alleen in de 40 jaren van het bestaan van de DDR was dat veranderd. Deze nalatigheid moet nu "ingehaald" worden. Dat is alles natuurlijk volgens de normen van de rechtsstaat. Met politiek heeft het niet het minste te maken.

De leidende juristen van dit land, of ze nu tot de regeringspartijen behoren of tot de SPD, bezweren dat ons proces een heel normaal strafproces is en geen politiek proces, geen showproces. Men sluit de leden van de hoogste staatsorganen van de buurstaat op en zegt dat dat niets met politiek te maken heeft. Men verwijt de generaals van een militair verbond van de tegenpartij (Warschau Pact-vert.) militaire besluiten te hebben genomen en beweert dat dat niets met politiek te maken heeft. Vandaag noemt men diegenen misdadigers, die men gisteren nog eervol begroet heeft als staatsgast en partners in het gemeenschappelijk streven om nooit meer een oorlog vanaf Duitse bodem te laten beginnen. Ook dat zou niets met politiek te maken hebben.

Men klaagt communisten aan, die altijd al vervolgd werden zodra zij op het politieke toneel verschenen; maar in de BRD heeft dat tegenwoordig met politiek niets te maken. Voor mij en, naar ik geloof, voor ieder die niet vooringenomen is, ligt het voor de hand dat dit proces zo politiek is als een proces tegen de politieke en militaire leiding van de DDR maar zijn kan. Wie dat ontkent, vergist zich niet, maar liegt. Hij liegt om het volk opnieuw te bedriegen. Met dit proces wordt dat gedaan, wat men ons verwijt. Men ontdoet zich van de politieke tegenstanders met de middelen van het strafrecht, maar natuurlijk geheel volgens de normen van de rechtsstaat.

Ook andere gebeurtenissen tonen duidelijk aan dat met het proces politieke doelen nagestreefd worden. Waarom was de bondskan-

selier, was de Heer Kinkel, de vroegere chef van de geheime dienst, die later minister van justitie en nog later minister van buitenlandse zaken van de BRD was, er zo op gebrand, mij kostte wat het kostte naar Duitsland terug te halen en weer naar Moabit te brengen, waar ik onder Hitler ook al eens zat? ^{*2}

Waarom liet de bondskanselier mij eerst naar Moskou vliegen om daarna Moskou en Chili onder druk te zetten om mij, in strijd met elk volkerenrecht, uit te leveren? Waarom moesten Russische artsen de juiste diagnose, die ze in het begin gesteld hadden, vervalsen? Waarom voert men mij en mijn kameraden, die het qua gezondheid niet veel beter maken dan ik, voor het volk op, zoals de Romeinse keizers vroeger hun gevangen tegenstanders opvoerden? Ik weet niet of dat alles nog rationeel te verklaren is. Misschien wordt hier het oude gezegde bevestigd: "Wie God vernietigen wil slaat hij vooraf met blindheid".

Het is toch voor ieder duidelijk dat al die politici die eens moeite deden om door mij te worden ontvangen, en die verheugd waren als zij op hun beurt mij konden ontvangen, door dit proces niet onbeschadigd blijven. ^{*3}

Dat bij de muur mensen neergeschoten werden, dat ik de voorzitter van de nationale verdedigingsraad, de secretaris generaal, de voorzitter van de staatsraad van de DDR was, die als hoogste politicus de grootste verantwoording voor deze muur droeg, wist elk kind in Duitsland en daarbuiten.

Er zijn dan ook maar twee mogelijkheden: ofwel hebben de heren politici van de BRD bewust, vrijwillig en zelfs gretig omgang gezocht met een moordenaar, ofwel laten zij nu bewust en met genoegen toe dat onschuldigen beticht worden van doodslag. Geen van deze twee mogelijkheden zal u tot eer strekken. Een derde mogelijkheid is er niet. Wie het dilemma op de koop toe neemt - zowel in het ene als in het andere geval een mens zonder karakter te zijn - is óf blind, óf streeft een doel na dat hem meer waard is dan zijn eer.

Als we aannemen dat noch de heer Kohl, noch de heer Kinkel, noch al die andere heren ministerpresidenten en partijleiders van de Bondsrepubliek Duitsland blind zijn, hetgeen ik echter niet kan uitsluiten, dan blijft als politiek doel van dit proces alleen de opzet over om de DDR en daarmee het socialisme in Duitsland totaal in diskrediet te brengen. De nederlaag van de DDR en van het socialisme in Duitsland en Europa is hen blijkbaar niet voldoende. Alles moet uitgeroeid worden, dat dit tijdperk, waarin arbeiders en boeren regeerden, in een beter licht zou kunnen tonen dan in een dat verschrikkelijk en misdadig is. De overwinning van de markteconomie (zoals men het kapitalisme vandaag eufemistisch noemt) en de nederlaag van het socialisme moeten totaal zijn. Men wil, zoals Hitler het eens voor Stalingrad zei: "dat deze vijand zich nooit meer zal oprichten". De Duitse kapitalisten hebben altijd al een voorkeur naar het totale gehad.

Dit doel van het proces, om het reeds doodverklaarde socialisme nog een keer te doden, toont hoe mijnheer Kohl, hoe regering en oppositie van de BRD, de toestand inschatten. Het kapitalisme zegevierde economisch net zo naar de ondergang als ooit Hitler militair aan zijn overwinningen is ten onder gegaan. Het kapitalisme is wereldwijd in een uitzichtloze situatie gekomen. Het kapitalisme heeft alleen nog de keuze tussen ondergang in een ecologische en sociale chaos of afschaffing van privé-bezit van produktiemiddelen, dat wil zeggen: het socialisme. In beide gevallen is dat zijn einde. Maar het socialisme beschouwen de leiders van de Bondsrepubliek Duitsland blijkbaar als het meest acute gevaar. Dat gevaar moet door dit proces afgewend worden, zoals ook door de hele veldtocht tegen herinneringen aan de ten ondergegangene DDR, en zoals door de stigmatisering van de DDR als "onrechtsstaat".

De onnatuurlijke dood van ieder mens in ons land heeft ons altijd bedrukt. De dood aan de muur heeft ons niet alleen als mens

getroffen maar ook politieke schade berokkend. Vóór alle anderen draag ik sinds mei 1971 de hoogste politieke verantwoordelijkheid daarvoor, dat op diegene, die de grens tussen de DDR en de BRD, tussen het Warschaupact en de Nato, zonder toestemming wilde overschrijden, geschoten werd onder de voorwaarden van de schietvoorschriften. Dat is een zware verantwoordelijkheid. Ik zal later nog uitleggen, waarom ik die op mij genomen heb. Hier, bij de constatering van het politieke doel van dit proces, moet ik echter ook vaststellen, met welk middel dat doel, het belasteren van de DDR, bereikt moet worden. Dit middel is: de doden aan de muur. Zij moeten en zullen aan dit proces, net als aan eerdere processen, media-waarde geven. Daarbij ontbreken wel de vermoorde grenssoldaten van de DDR. Wij en vooral u hebben al meegemaakt hoe zonder rekening te houden met piëteit en betamelijkheid de foto's van de doden op straat werden gebracht. Daarmee moest politiek bedreven en stemming gekweekt worden. Iedere dode werd zo gebruikt, beter gezegd misbruikt, in de strijd van de ondernemers voor het behoud van hun kapitalistisch eigendom.

Want het gaat om niets anders in de strijd tegen het socialisme. De doden moeten de onmenselijkheid van de DDR en het socialisme bewijzen en de aandacht afleiden van de ellende van het heden en de slachtoffers van de sociale economie. Dat alles gebeurt democratisch, volgens de normen van de rechtsstaat, christelijk, humaan en voor het welzijn van het Duitse volk. Arm Duitsland.

Nu de zaak zelf. De officieren van justitie van de Frontstad (Berlijn-vert.) klagen ons aan als lage criminelen, als moordenaars. Omdat nu duidelijk is dat wij geen van de 68 mensen, wier dood ons in de aanklacht verweten wordt, persoonlijk hebben vermoord, en omdat wij ook hun dood, net zo duidelijk, niet vooraf bevolen of op andere wijze veroorzaakt hebben, wordt mij in de aanklacht op pag. 9 woordelijk verweten:

"...als secretaris van de NVR (Nationale Vededigingsraad-vert.) en als secretaris voor veiligheidsvraagstukken bij het Centraal Comité van de SED te hebben bevolen de installaties bij de grens

rondom Berlijn (West) en de versperringen naar de Bondsrepubliek Duitsland uit te breiden, om doorgang onmogelijk te maken."

Verder wordt mij in de aanklacht verweten dat ik in 17 zittingen van de NVR, van 29-11-1961 tot 1-7-1983, heb meegewerkt aan besluiten om:

- nog meer draadmijnversperringen te plaatsen (waarbij het woord "meer" erop wijst dat de strijdkrachten van de USSR al eerder zulke versperringen hadden geplaatst);
- het grensbeveiligingssysteem en de schietopleiding van de grenssoldaten te verbeteren;
- grensoverschrijdingen niet toe te laten.

Op 3-5-1974 zou ik persoonlijk verklaard hebben dat "van het schietwapen onverbiddelijk gebruik gemaakt moet worden", wat overigens niet klopt. Verder wordt mij verweten te hebben ingestemd met het ontwerp van de op 1 mei 1982 in werking getreden grenswet.

De beschuldigingen tegen mij, resp. tegen ons, richten zich dus op besluiten van de NVR, besluiten van een constitutioneel orgaan van de DDR. Bijgevolg is het onderwerp van het proces: de politiek van de DDR en het streven van de NVR om de DDR als staat te verdedigen en te behouden. Deze politiek moet door dit proces gecriminaliseerd worden. Daarmee moet de DDR als een "onrechtsstaat" gebrandmerkt, en allen die haar gediend hebben, als misdadigers bestempeld worden.

De vervolging van tienduizenden en eventueel zelfs honderdduizenden DDR-burgers, waarvan het Openbaar Ministerie nu al spreekt, is het doel van deze rechtszaak die begeleid wordt door de testprocessen ("Pilotverfahren") die tegen grenssoldaten voorbereid werden, alsmede door de ontelbare, de DDR-burgers discriminerende andere rechtszaken voor civiele-, sociale-, arbeids- en administratieve rechtbanken en door talrijke administratieve processtukken. Het gaat dan ook niet om mij, of om ons, die in dit proces aangeklaagd zijn. Het gaat om veel meer. Het gaat om de

toekomst van Duitsland, van Europa, ja van de wereld, die met zijn beëindiging van de Koude Oorlog, met het nieuwe denken zo gelukkig leek te beginnen. Hier wordt niet alleen de Koude Oorlog voortgezet, hier moet de eerste steen gelegd worden voor een Europa der rijken. Het idee van sociale rechtvaardigheid moet weer definitief verstikt worden. De brandmerking van ons als moordenaars moet daarbij een middel zijn.

Ik ben de laatste die tegen morele en juridische maatstaven ter beoordeling en ook veroordeling van politici is. Maar er moet aan drie voorwaarden voldaan zijn:

- De maatstaven moeten vooraf exact omschreven zijn.
- Zij behoren voor alle politici in gelijke mate gelden.
- Een rechtbank die boven de partijen staat, dus een rechtbank waarin noch vrienden noch vijanden van de aangeklaagden zitting hebben, moet beslissen.

Het komt mij voor dat dit alles enerzijds vanzelfsprekend is, anderzijds echter in de wereld van vandaag nog niet haalbaar. Als U evenwel vandaag over ons recht spreekt, dan doet U dat als rechtbank van de overwinnaars over ons, de overwonnenen. Dit drukt de reële machtsverhoudingen uit, maar niet een handeling die enige aanspraak kan maken op de waarden van positief recht, of zelfs maar recht op zichzelf. Dat alleen al zou voldoende kunnen zijn om aan te tonen dat de aanklacht een handeling van onrecht is. Maar omdat wij de discussie ook in detail niet schuwen, wil ik op die onderdelen ingaan die in de aanklacht, hetzij uit boze opzet, hetzij uit verblinding niet uiteengezet worden. Zoals reeds geciteerd, begint de aanklacht, de chronologische opsomming der verwijten tegen ons, met de woorden:

"Op 12 augustus 1961 gaf de beschuldigde Honecker als secretaris van de NVR en secretaris voor veiligheidsvraagstukken bij het Centraal Comité der SED, opdracht om de installaties aan de grens rondom Berlijn (West) uit te breiden, om doorgang onmogelijk te maken".

Zo'n historische kijk op zaken spreekt voor zichzelf. De secretaris voor veiligheidsvraagstukken van het Centraal Comité van de SED regelde in 1961 een zaak van wereldhistorische betekenis. Dat overtreft nog de zelfironie van de DDR-burgers, die de DDR de grootste DDR van de wereld noemden. Als ook vandaag de dag Enno von Löwenstein, de DDR als "groot land" wil betitelen, om de overwinning van de BRD dienovereenkomstig belangrijker te kunnen voorstellen, dan probeert zelfs deze rechtsbuiten van de Duitse politieke journalistiek niet eens de DDR omhoog te schrijven tot een wereldmacht. Dat blijft voorbehouden aan "het objectiefste overheidsorgaan van de wereld", het Openbaar Ministerie. Ieder maakt zichzelf voor de geschiedenis zo belachelijk als hij zelf wil en kan.

De waarheid is dat tot de bouw van de muur werd besloten op een vergadering van de staten van het Warschau Pact op 5 augustus 1961 in Moskou. In dit verbond van socialistische staten was de DDR een belangrijk lid, maar niet de leidende macht. Dit zou de rechtbank behoren te weten en hoeft ook niet bewezen te worden. Omdat wij - zoals ik al zei - duidelijk niemand persoonlijk hebben vermoord, en evenmin de doodslag van een mens rechtstreeks hebben bevolen, wordt in de plaats daarvan de bouw van de muur, zijn instandhouding, en de doorvoering van het verbod om de DDR zonder toestemming van de overheid te verlaten, beschouwd als doodslag. Met politiek zou dat alles niets te maken hebben. De Duitse jurisprudentie maakt dat mogelijk. Maar voor de geschiedenis en het gezonde mensenverstand kan zij daarmee geen stand houden. Zij zal slechts opnieuw demonstreren waar zij vandaag komt, wiens geesteskind zij is en waarheen Duitsland op weg is.

Wij allen, die in de staten van het Warschau Pact destijds de verantwoording droegen, namen deze politieke beslissing gezamenlijk. Ik zeg dat niet om mijzelf vrij te pleiten en de verantwoordelijkheid op anderen af te wentelen; ik zeg het alleen omdat het zó en niet anders was. En ik blijf erbij, dat deze beslissing destijds,

in 1961, juist was en juist bleef tot de confrontatie tussen de USA en de USSR beëindigd was. Juist deze politieke beslissing en de overtuigingen die aan haar ten grondslag liggen, zijn het onderwerp van dit proces. Men moet wel blind zijn of bewust de ogen sluiten voor de gebeurtenissen in het verleden, om dit proces niet als politiek proces van de overwinnaars tegen de overwonnenen te zien, om niet te zien dat het een door politieke beweegredenen bepaalde verminking van de geschiedenis betekent. Als u deze politieke beslissing verkeerd vindt en mij en mijn kameraden de doden aan de muur strafrechtelijk verwijt, dan zeg ik u, dat de beslissing die u voor juist houdt, duizenden of miljoenen doden tot gevolg zou hebben gehad. Dat was en is mijn overtuiging en, naar ik aanneem ook de overtuiging van mijn kameraden.*4

Vanwege deze politieke overtuiging staan wij hier voor u. En vanwege uw politieke overtuiging, die anders van aard is, zult u ons veroordelen.

Hoe en waarom het tot de bouw van de muur gekomen is, interesseert het Openbaar Ministerie niet. In de aanklacht staat daarover geen woord. De oorzaken en voorwaarden worden achtergehouden, de keten van historische gebeurtenissen wordt willekeurig verbroken.

Erich Honecker heeft de muur gebouwd en in stand gehouden. Basta. Zo simpel kan de Westduitse jurist de geschiedenis zien en voorstellen. De hoofdzaak is, dat de communist tot misdadiger bestempeld en als zodanig veroordeeld wordt. Intussen kan iedere Duitser weten hoe het tot de muur kwam en waarom daar werd geschoten. Omdat de aanklacht het zó voorstelt, alsof het het socialisme eigen is om muren te bouwen en daar mensen te laten doodschieten, en alsof zulke "misdadige" afzonderlijke personen zoals ik en mijn kameraden daarvoor de verantwoording dragen, moet ik, zonder historicus te zijn, de geschiedenis die tot de muur geleid heeft, recapitulieren.

De oorsprong ligt ver terug. Hij begint met het ontstaan van het kapitalisme en het proletariaat. Het directe begin van de ellende

der Duitse geschiedenis van de moderne tijd ligt in het jaar 1933. In 1933 hebben, zoals bekend, zeer veel Duitsers in vrije verkiezingen voor de NSDAP gekozen en Rijkspresident Hindenburg, die al in 1932 eveneens vrij gekozen was, heeft Adolf Hitler vervolgens heel democratisch tot Rijkskanselier benoemd. Aansluitend hebben de politieke voorlopers van onze gevestigde partijen, met uitzondering van de SPD, toegestemd in de machtigingswet, die aan Hitler dictatoriale volmachten verleende. Alleen de communisten hebben vóór de genoemde verkiezingen gezegd: "Wie Hindenburg kiest, kiest Hitler, wie Hitler kiest, kiest de oorlog." Bij de stemming over de machtigingswet waren de communistische afgevaardigden reeds uit de Rijksdag verwijderd. Veel communisten waren gearresteerd of leefden illegaal. Reeds toen begon de ondergang van de democratie in Duitsland door het verbod om communist te zijn. Nauwelijks was Hitler Rijkskanselier of Duitsland beleefde zijn eerste "Wirtschaftswunder". De werkloosheid werd overwonnen, deelnamebewijzen in Volkswagen werden verkocht, de kokende volksziel leidde tot verdrijving en vermoorden van joden.*5 Het Duitse volk was merendeels gelukkig en tevreden.

Toen de tweede wereldoorlog uitgebroken was en met uitbundige feestmarsen de overwinningen in de bliksemoorlogen tegen Polen, Noorwegen, Denemarken, België, Nederland, Luxemburg, Frankrijk, Joegoslavië en Griekenland gemeld werden, kende de geestdrift geen grenzen. Het hart van bijna alle Duitsers klopte voor hun kanselier Adolf Hitler, voor de grootste leider aller tijden. Bijna niemand dacht toen dat het Duizendjarige Rijk maar twaalf jaar zou bestaan.*6

Nadat in 1945 alles in scherven lag, behoorde niet de hele wereld toe aan Duitsland, zoals het in een bekend nazi-lied gezongen werd, maar Duitsland behoorde aan de geallieerden. Duitsland was in vier zone's verdeeld. Vrijheid om te gaan waar men wilde was er niet. Dat mensenrecht gold toen bij de geallieerden nog niet. Het

gold zelfs niet voor de Duitse emigranten, die, zoals Gerhart Eisler, uit de USA naar Duitsland wilden terugkeren.^{*7}

In de USA bestonden toen plannen, bijvoorbeeld het Morgenthau-plan, om Duitsland voor altijd in verscheidene staten op te delen. Deze plannen waren voor Stalin de aanleiding voor zijn vaak geciteerde uitspraak: "De Hitlers komen en gaan, het Duitse volk en de Duitse staat blijven."

Het destijds door de USSR nagestreefde behoud van de Duitse eenheid kwam echter niet tot stand. Duitsland werd als resultaat van de in 1947 door de USA uitgeroepen Koude Oorlog, via de vorming van de Bi-zone, de Tri-zone, de afzonderlijke muntherziening en uiteindelijk de vorming van de Bondsrepubliek in mei 1949, voor lange tijd in tweeën gedeeld. Zoals de opeenvolging der gebeurtenissen aantoont was deze deling niet het werk van de communisten, maar van de westelijke geallieerden en Konrad Adenauer.^{*8}

De vorming van de DDR was daarna een logisch gevolg van de vorming van de BRD. Voortaan bestonden twee Duitse staten naast elkaar. De BRD was echter niet bereid om de DDR te erkennen en met haar in vrede te leven. Zij maakte er in tegendeel aanspraak op geheel Duitsland en alle Duitsers te vertegenwoordigen. Met hulp van haar bondgenoten kondigde zij een economische blokkade tegen de DDR af en probeerde ze zo de DDR economisch en politiek te isoleren. Het was een politiek van niet-militaire agressie die de BRD tegen de DDR voerde. Het was de vorm van Koude Oorlog op Duitse bodem. Het was deze politiek die tot de bouw van de muur voerde.

Nadat de BRD was toegetreten tot de NATO, sloot de DDR zich bij het Warschau Pact aan. Als leden van vijandige militaire bondgenootschappen stonden beide Duitse staten daardoor vijandelijk tegenover elkaar. De BRD was, wat betreft het aantal inwoners, haar economische kracht en haar politieke en economische relaties, in veelvoudig opzicht de meerdere van de DDR.

Door het Marshallplan en door minder herstelbetalingen voor oorlogsschade had de BRD minder te lijden van de gevolgen van de oorlog.^{*9} Zij beschikte over meer natuurlijke rijkdommen en had een groter grondgebied. Zij gebruikte deze veelvoudige superioriteit tegenover de DDR op elke wijze, in het bijzonder echter, door aan DDR-burgers materiële voordelen te beloven als zij hun land verlieten. Veel DDR-burgers bezweken voor deze verleiding en deden wat de politici van de BRD van hen verwachtten: zij "stemden met de voeten". Het economisch succes verleidde de Duitsers na 1945 niet minder, dan het na 1933 had gedaan.^{*10}

De DDR en de met haar verbonden staten van het Warschau Pact geraakten in een moeilijke situatie. De 'roll-back-politiek' scheen in Duitsland succes te hebben.^{*11} De NATO maakte zich gereed z'n invloedssfeer uit te breiden tot aan de Oder. Door deze politiek ontstond in 1961 een toestand van spanning in Duitsland die een gevaar voor de wereldvrede vormde. De mensheid stond aan de rand van een atoomoorlog.^{*12} In deze situatie besloten de staten van het Warschau Pact daarom tot de bouw van de muur. Dat besluit werd door niemand lichtvaardig genomen. Het scheidde niet alleen families, maar was ook een teken van politieke en economische zwakte van het Warschau Pact ten opzichte van de NATO, dat alleen met militaire middelen kon worden vereffend.

Belangrijke politici, buiten Duitsland maar ook binnen de BRD, erkenden na 1961 dat de bouw van de muur ontspanning gebracht had in de wereldsituatie. Franz-Josef Strauss schreef in zijn memoires (pag. 390): "Met de bouw van de muur was de crisis, ofschoon op een voor de Duitsers onprettige wijze, niet slechts afgebroken, maar eigenlijk ook afgesloten". Daarvóór (pag. 388) had hij melding gemaakt van het plan om atoombommen op DDR-gebied te werpen.

Naar mijn mening zou noch het Basisverdrag, noch Helsinki, noch de Duitse eenheid tot stand gekomen zijn, als destijds de muur niet gebouwd was of als zij vóór beëindiging van de Koude Oorlog

afgebroken was. Daarom denk ik, dat ik evenals mijn kameraden niet alleen geen juridische, maar ook geen politieke en morele schuld op mij geladen heb, toen ik ja zei tegen de bouw van de muur en daarbij bleef. In de geschiedenis van Duitsland zal zeker slechts klein opgetekend worden, dat vandaag de dag veel Duitsers, zowel uit het westen als uit het oosten, de muur terugwensen. Men behoort zich echter ook af te vragen, wat er gebeurd zou zijn als wij ons hadden gedragen zoals de aanklacht als vanzelfsprekend aanneemt. Dat wil zeggen, als wij de muur niet zouden hebben gebouwd, het vertrek uit de DDR aan ieder toegestaan en daarmee de DDR al in 1961 vrijwillig opgegeven hadden. Men hoeft niet te speculeren om zich de resultaten van zo'n politiek voor te stellen. Men hoeft slechts te weten, wat in 1956 in Hongarije en in 1968 in Tsjecho-Slowakije is gebeurd. Net zoals daar, zouden ook in 1961 in de DDR de toch al aanwezige Sowjettroepen hebben ingegrepen. In 1981 riep Jaruzelski ook in Polen de noodtoestand uit om een dergelijke interventie te voorkomen.

Een zodanig op de spits drijven van de gebeurtenissen, zoals dat in de aanklacht, als vanzelfsprekende politieke, morele en juridische handeling, van ons verlangd wordt, had het risico van een derde wereldoorlog betekend. Dat risico wilden, konden en mochten wij niet nemen. Als dat in uw ogen een misdaad is, dan zult u voor de geschiedenis met uw veroordeling u zelf vonnissen. Op zich zou dat niet veel betekenen. Veelbetekend is echter, dat uw veroordeling een signaal zal zijn dat de oude fronten opnieuw openrukt in plaats van ze te sluiten. Daarmee demonstreert u, in het aangezicht van een dreigende ecologische ondergang van de wereld, de oude klassenstrijd-strategie van de 30-er jaren en de machtspolitiek die Duitsland sinds de ijzeren kanselier beroemd gemaakt heeft.

Als U ons wegens onze politieke beslissing van 1961 tot 1989 veroordeelt, en ik ga ervan uit dat U dat zult doen, dan velst U uw vonnis niet alleen zonder wettige grondslag, niet alleen als een

partijdige rechtbank, maar ook met geheel buiten beschouwing laten van de politieke gewoonten en gedragingen van die landen, die als rechtsstaten uw volle respect genieten. Ik wil en kan in dit verband niet alle gevallen opnoemen, waarin politieke beslissingen, in deze 28 jaar, mensenlevens hebben geëist, omdat ik uw tijd en uw gevoelens niet overbelasten wil. Ik kan me ook niet alles meer herinneren. Alleen het volgende wil ik vermelden.

In 1964 besloot de toenmalige president van de USA troepen naar Vietnam te sturen, om in de plaats van de verslagen Fransen tot 1973 oorlog te voeren tegen de Vietnamezen, die voor hun vrijheid, hun onafhankelijkheid en hun zelfbestemmingsrecht vochten. Deze beslissing van de president van de USA, die een eclatante schending van de mensenrechten en het volkenrecht betekende, werd door de regering van de BRD op geen enkele wijze bekritiseerd. De presidenten van de USA, Kennedy, Johnson en Nixon werden voor geen enkele rechtbank gedaagd, op hun eer viel, tenminste wegens deze oorlog, geen schaduw. Daarbij had geen Amerikaanse en geen Vietnamese soldaat de vrijheid om te beslissen, of hij zich omwille van deze onrechtvaardige oorlog wel of niet in levensgevaar wilde begeven.

In 1982 zette Engeland troepen in tegen Argentinië om de Falkland-eilanden te behouden als kolonie van het Britse Rijk. De "IJzeren Lady" stelde daarmee haar verkiezingsoverwinning veilig, en haar aanzien werd daardoor niet geschaad, ook niet nadat zij was weggestemd. Van doodslag was geen sprake. In 1983 gaf president Reagan aan zijn troepen opdracht om Grenada te bezetten. Niemand geniet in Duitsland meer aanzien dan deze president der Verenigde Staten. Er wordt niet gevraagd of de slachtoffers van deze onderneming ten onrechte sneuvelden. In 1986 liet Reagan de steden Tripoli en Bengasi in een strafactie bombarderen, zonder te vragen of zijn bommen schuldigen of onschuldigen troffen. In 1989 beval president Bush, generaal Noriega met wapengeweld uit Panama te ontvoeren. Duizenden onschuldige Panamezen werden daarbij gedood. Opnieuw viel op de president van de USA

geen smet, laat staan dat hij wegens doodslag of moord aangeklaagd werd.

De opsomming zou men naar keuze langer kunnen maken. Over het optreden van Engeland in Ierland zelfs maar te spreken, zou als onbehoorlijk beschouwd worden. Over datgenen wat de wapens van de Bondsrepubliek Duitsland onder de Turkse Koerden of de zwarte bevolking in Zuid-Afrika hebben aangericht, worden weliswaar retorische vragen gesteld, maar niemand telt de doden en niemand noemt de schuldigen. Ik heb hier slechts die staten genoemd, die als uitgesproken rechtsstaten beschouwd worden, en slechts enkele van hun politieke beslissingen opgesomd. Ieder kan zelf vergelijken hoe die beslissingen zich verhouden tot de beslissing om aan de grens tussen het Warschau Pact en de NATO een muur te bouwen.

U zult zeggen dat U over de handelingen van andere landen niet kunt en mag beslissen. U zult zeggen, dat dat alles U niet interesseert. Maar ik ben van mening, dat het oordeel van de geschiedenis over de DDR niet geveld kan worden, zonder dat rekening gehouden wordt met de gebeurtenissen, die zich tijdens het bestaan van de DDR, op grond van de tegenstelling tussen de beide kampen (Warschau Pact en NATO -vert.), in andere landen afspeelden. Bovendien ben ik ook van mening, dat politieke handelingen slechts te beoordelen zijn in de geest van hun tijd. Als U de ogen sluit voor wat tussen 1969 en 1989 in de wereld buiten Duitsland gebeurd is, kunt U geen rechtvaardig oordeel vellen.

Ook als U zich tot Duitsland beperkt en de politieke beslissingen in beide Duitse Staten tegenover elkaar zet, zou een eerlijke en objectieve beoordeling ten gunste van de DDR uitvallen. Wie zijn volk het recht op werk en het recht op een woning ontzegt, zoals dat in de BRD het geval is, neemt op de koop toe, dat tal van mensen beroofd worden van hun bestaan en geen andere uitweg zien dan afscheid van het leven te nemen. Werkloosheid, dakloos

zijn, drugsmisbruik, winkeldiefstal en criminaliteit in het algemeen, zijn allemaal het gevolg van de politieke keuze voor de sociale markteconomie. Zelfs de schijnbaar zo politiek neutrale besluiten als de snelheidsbeperking op de autowegen, zijn het gevolg van de gang van zaken in een staat, waarin niet de vrij gekozen politici, maar de niet-gekozen bedrijfsbonzen het voor het zeggen hebben. Als de afdeling regeringscriminaliteit van de procureur-generaal bij de Hoge Raad zijn aandacht eens daarop zou richten, zou ik spoedig de mogelijkheid hebben de vertegenwoordigers van de Bondsrepubliek Duitsland weer zoals vroeger de hand te schudden, deze keer weliswaar in Moabit. Dat zal natuurlijk niet gebeuren, omdat de slachtoffers van de markt-economie op wettige wijze hun leven verloren.

Ik ben niet degene die de balans der geschiedenis van de DDR kan opmaken. De tijd daarvoor is nog niet gekomen. Die balans zal later, en door anderen, opgemaakt worden. Ik heb voor de DDR geleefd. In het bijzonder sinds mei 1971 heb ik een aanzienlijk deel van de verantwoordelijkheid voor haar geschiedenis gedragen. Ik ben daarom bevooroordeeld en bovendien door ouderdom en ziekte verzwakt. Toch heb ik aan het einde van mijn leven de zekerheid dat de DDR niet voor niets is opgericht. Zij was het teken dat socialisme mogelijk en beter kan zijn dan kapitalisme. Zij was een experiment, dat mislukt is. Maar nooit heeft de mensheid wegens een mislukt experiment het zoeken naar nieuwe kennis en nieuwe wegen opgegeven.

Nu moet worden onderzocht, waarom het experiment mislukte. Zeker is het ook mislukt omdat wij, ik bedoel daarmee de verantwoordelijken in alle Europese socialistische landen, vermijdbare fouten hebben gemaakt. Zeker is het in Duitsland onder andere ook dáárom mislukt, omdat de burgers van de DDR zoals andere Duitsers vóór hen, verkeerde keuzen maakten, en omdat onze tegenstanders nog oppermachtig waren. De ervaringen uit de geschiedenis van de DDR zullen, samen met de ervaringen der

geschiedenis van de andere voormalige socialistische landen, voor de miljoenen in de nog bestaande socialistische landen en voor de wereld van morgen, nuttig zijn.

Wie zijn werk en zijn leven voor de DDR ingezet heeft, heeft niet voor niets geleefd. Steeds meer "Ossi's"^{*13} zullen inzien dat de levensvoorwaarden in de DDR hen minder misvormd hebben dan de "Wessi's" door sociale markteconomie misvormd werden. Zij zullen inzien dat de kinderen in de DDR in crèche's, en scholen zorgelozer, gelukkiger, beschaafder en vrijer opgroeiden dan de kinderen op de scholen, straten en pleinen in de BRD, waar het leven beheerst wordt door gewelddaden.

Zieken zullen inzien dat zij binnen de gezondheidszorg van de DDR, ondanks technische achterstand, patiënten waren en geen commerciële voorwerpen voor de marketing van artsen. Kunstenaars zullen begrijpen, dat de vermeende of werkelijke censuur in de DDR niet zo kunstvijandig was als de censuur van de markt. Staatsburgers zullen ervaren, dat de DDR-bureaucratie plus de jacht op schaarse artikelen, niet zoveel vrije tijd in beslag nam als alleen al de bureaucratie in de BRD.

Arbeiders en boeren zullen inzien, dat de BRD een staat van de ondernemers (d.w.z. kapitalisten) is, en dat de DDR zich niet zonder reden een 'arbeiders- en boerenstaat' noemde. Vrouwen zullen nu hoger waarderen dat zij in de DDR gelijkberechtigtd waren en het recht hadden zelf over hun lichaam te beschikken. Velen zullen, na contact met wet en recht in de BRD, net als mevrouw Bohley, die ons communisten vervloekt, zeggen: "Gerechtigheid hebben we gewenst. De Rechtsstaat hebben we gekregen."^{*14}

Velen zullen ook begrijpen, dat de vrijheid om te kiezen tussen CDU/CSU, SPD en FDP, slechts de vrijheid van een schijnkeuze betekent. Zij zullen inzien, dat zij in het dagelijks leven, vooral op hun arbeidsplaats, in de DDR een veel hogere mate van vrijheid hadden dan zij nu hebben. Uiteindelijk zullen de geborgenheid en

zekerheid, die de kleine en in verhouding tot de BRD, arme DDR, haar burgers bood, niet meer als vanzelfsprekendheid worden gekleineerd, omdat het dagelijks leven onder het kapitalisme nu aan ieder duidelijk maakt, hoeveel die geborgenheid en zekerheid in werkelijkheid waard zijn.

De balans van de 40-jarige geschiedenis der DDR ziet er anders uit dan zij door de politici en media van de BRD voorgesteld wordt. De toenemende afstand in de tijd zal dat steeds duidelijker maken.

Het proces tegen ons, leden van de Nationale Verdedigingsraad van de DDR, moet een Neurenberg-proces tegen communisten^{*15} worden. Die onderneming is tot mislukken veroordeeld. In de DDR waren geen concentratiekampen, geen gaskamers, geen politieke doodstraffen, geen volksrechtshof, geen gestapo, geen SS. De DDR heeft geen oorlog gevoerd en geen oorlogsmisdaden of misdaden tegen de menselijkheid begaan. De DDR was een konsekvent anti-fascistische Staat, die wegens zijn opkomen voor de vrede hoog internationaal aanzien genoot.

Het proces tegen ons als de "groten" der DDR, moet het tegendeel bewijzen van het gezegde: "de kleinen hangt men en de groten laat men lopen". Het oordeel over ons moet zo de weg volledig vrijmaken om ook de kleinen te "hangen". Tot nu toe heeft men zich hierbij in elk geval weinig in bedwang gehouden. Het proces moet de grondslag vormen voor de brandmerking van de DDR als "onrechtsstaat". Een staat die geregeerd werd door zulke "misdadigers" als wij, door "moordenaars", kan alleen maar een "onrechtsstaat" zijn. Wie zich met de staat verbonden voelde, wie een plichtsbewuste burger van de DDR was, moet met een Kainsteken gebrandmerkt worden.

Een "onrechtsstaat" kan natuurlijk alleen door "misdadige organisaties" als het MfS der SED^{*16} geleid en gesteund zijn. Collectieve schuld en collectieve veroordeling moeten de plaats innemen van individuele verantwoordelijkheid, om het ontbreken van bewijzen voor de beweerde misdaden te verdoezelen.

Geestelijken uit de DDR geven hun naam aan een nieuwe inquisitie, een moderne heksenjacht. Miljoenen worden zo genadeloos buitengesloten, uitgestoten uit de samenleving. Voor velen worden de bestaansmogelijkheden tot het uiterste beperkt. Het is voldoende als "IM"*¹⁷ geregistreerd te zijn, om in de samenleving dood verklaard te worden. De journalist als aanbrenger wordt hoog geprezen en rijk beloond. Naar zijn slachtoffer vraagt niemand. Het aantal zelfmoorden is taboe. En dat alles onder een regering die zich christelijk en liberaal noemt, waarbij alles wordt geduld, ja zelfs ondersteund, door een oppositie, die deze naam net zo min verdient als de aanduiding "sociaal". Dat alles gebeurt met het zelfverleende kwaliteitsstempel van de rechtsstaat.

Het proces onthult zijn politieke dimensie ook als proces tegen anti-fascisten. In een tijd, waarin het rechtse neo-nazistische gepeupel ongestraft op straat te keer gaat, buitenlanders vervolgd en, zoals in Mölln, vermoord worden, toont de rechtsstaat al zijn kracht bij de arrestatie van demonstrerende joden en vooral bij vervolging van communisten. Hierbij ontbreekt het ook niet aan ambtenaren en geld. Dat alles hebben we al eens meegemaakt.

Als men de politieke inhoud van dit proces samenvat, dan blijkt het de voortzetting van de Koude Oorlog en ontkenning van het nieuwe denken te zijn. Het onthult het ware politieke karakter van deze Bondsrepubliek. De aanklacht, de arrestatiebevelen en het besluit van het gerechtshof om deze aanklacht te accepteren zijn gevormd door de geest van de Koude Oorlog. De eerder gedane uitspraken in de gerechtelijke beslissingen gaan terug tot het jaar 1964. De wereld is sindsdien veranderd, maar de Duitse justitie voert politieke processen alsof Wilhelm II nog regeerde. Justitie heeft de tijdelijke liberale politieke "zwakte", die haar na 1968 overviel, weer overwonnen en haar oude anti-communistische topvorm teruggevonden. Ons schold men uit voor "betonkoppen" en men verweet ons onvermogen om hervormingen door te voeren. In dit proces wordt aangetoond waar de betonkoppen heersen en

wie geen hervormingen kan doorvoeren. Naar buiten toe toont men zich uiterst soepel, Gorbatsjow wordt het ere-burgerschap van Berlijn verleend, genadig wordt verdoezeld dat hij eens de zogenaamde "muurschutters" prees door een opdracht in hun ereboek te schrijven, maar naar binnen toe is men "hard als Kruppstaal".*¹⁸ De vroegere bondgenoten van Gorbatsjow zet men daarentegen voor het gerecht. Gorbatsjow en ik behoorden beiden tot de communistische wereldbeweging. Het is bekend dat wij op enige wezenlijke punten van mening verschilden. Maar onze verschillen waren naar mijn toenmalige mening kleiner dan dat wat wij gemeen hadden. Mij heeft de Bondskanselier niet met Goebbels vergeleken (die "eer" viel Gorbatsjow wel ten deel - vert.), en ik zou hem dat ook niet hebben vergeven.

Noch voor de Bondskanselier, noch voor Gorbatsjow is dit proces een belemmering voor hun intieme vriendschap. Ook dat is kenmerkend.

Ik ben aan het eind van mijn verklaring.
Doet U, wat U niet laten kunt.

Berlin, den 3. 12. 1999

E. Henning

NOTEN

1). Om beter te kunnen begrijpen hoe de naoorlogse rechtspraak in West-Duitsland gewerkt heeft, is het nuttig enkele historische feiten te vermelden.

In de nacht van 27 februari 1933, vlak voor de parlementsverkiezingen, brandde het Rijksdaggebouw (parlementsgebouw) in Berlijn af. De nazi-top vertelde de Pers meteen dat het een complot van de communisten was. 28 februari ondertekende president Hindenburg drie noodverordeningen ter "Bescherming van Volk en Staat", waarmee alle burgerlijke vrijheden werden opgeschort. In de uren die aan de ondertekening vooraf gingen waren al 5000 mensen gearresteerd, waarvan 1500 in Berlijn.

Met behulp van de noodwetten kon Rijkskanselier Hitler "democratisch" de 81 communistische leden van het parlement de toegang ontzeggen en hun krant verbieden. Tevens stelde hij amnestie in voor alle bestrafte nazi's. Na de verkiezingen komt het nieuwgekozen parlement (zonder de communisten) voor de eerste werksitting in de garnizoenskerk te Potsdam op 24 maart 1933 bij elkaar. Door verschillende manipulaties wordt op deze zitting een "Machtigingswet", die de nazi's de alleenheerschappij geeft, aangenomen, zonder dat de noodwetten worden opgeheven. Zó krijgt ook justitie met nieuwe wetten te maken. Op 24 april 1934 wordt de "Wet tot wijziging van voorschriften van het strafrecht en de strafprocessen van kracht. Paragraaf 3 vermeldt o.a. dat ook de noodverordeningen blijven gehandhaafd. Duizenden en duizenden en duizenden doodvonnissen worden "In naam van het Duitse Volk", uitgesproken en voltrokken.

Na de oorlog bleven in het Westelijk gedeelte van Duitsland alle gerechtsambtenaren, ook de "bloedrechtters" in dienst.

Zij hadden immers de "Wet" gehandhaafd. Zie ook noot 8.

2). Moabit was een van de gevangnissen die door de nazi's na 1933 gebruikt werden om hun tegenstanders op te sluiten. Erich

Honecker kwam daar terecht, nadat hij in 1935 tot 10 jaar gevangenisstraf was veroordeeld.

3). In Nederland werd Erich Honecker in 1987 officieel ontvangen. Burgemeester E. van Thijn van Amsterdam hield bij de ontvangst in Amsterdam de speech welke u op blz. 33 kunt lezen. Wij hebben de gemeenteraad van Amsterdam en de burgemeester n.a.v. hun ontvangst in 1987 verzocht te protesteren tegen het proces. De burgemeester kreeg van de raad de opdracht daarop te antwoorden. Dat antwoord treft u op blz. 36.

4). Honecker wijst op het gevaar van het uitbreken van een regelrechte atoombomoorlog, als het in de DDR gelegerde Sowjetleger zou hebben ingegrepen. Als de muur niet was gebouwd was de economische ontwrichting van de DDR door de roll-back-politiek steeds sterker geworden (zie ook noten 12 en 13).

5). Het racistische optreden tegen de joden was door de nazipropaganda opgeroepen. Zelfs mensen die vroeger goed met hun joodse burens omgingen, of zonder aarzelen en zelfs graag de hulp inriepen van de joodse arts als ze ziek waren, waren door de voortdurende, steeds weer opnieuw herhaalde beschuldigingen en verdachtmakingen aan het adres van het joodse volksdeel, stap voor stap anders gaan denken en vergiftigd.

De griezelige macht van stelselmatige, goed georganiseerde hetze is daarmee weer eens bewezen. Die hetze werd ook gebruikt tegen communisten en socialisten, tegen alle vooruitstrevende groepen, en tegen andere "zondebokken", zigeuners, homoseksuelen, en "mensen-die-niet-wilden-werken".

6). 'Het Duizendjarig Rijk' benaming door de nazi's gebruikt voor het grote Duitsland dat ze zouden vormen.

7). Gerhard Eisler, een bekende anti-fascist die voor de nazi's naar de USA vluchtte.

8). Op 9 juni 1945 werd door de USSR de Militaire Sowjet Administratie in Duitsland onder leiding van maarschalk G.K. Zjoekov ingesteld. In het door de S.U. bevrijde gebied werden alle bewindvoerders vervangen door anti-fascistische verzetsstrijders, in ieder geval door mensen die niet met de nazi's hadden meegewerkt. Ook bij justitie.

Op 17 juli en 2 augustus 1945 werden in Potsdam door de geallieerden besluiten genomen over de toekomst van Duitsland. Van de uitvoering kwam in de bezettingszones van de westelijke geallieerden niets terecht. Daar werden de meeste nazi's in hun functies gehandhaafd. Konrad Adenauer schreef later in zijn memoires: "Als men deze besluiten werkelijk ten uitvoer zou hebben gebracht, zouden ook de drie westelijke zones, dus heel Duitsland, communistisch zijn geworden" (blz. 89).

9). Na de oorlog verlangde de USSR een schadevergoeding van 10 miljard dollar van Duitsland voor de enorme oorlogsschade die de nazi's hadden aangericht. Eveneens in Potsdam werd besloten dat iets meer dan de helft daarvan moest worden opgebracht door 'West-Duitsland' (toen nog verdeeld in drie bezettingszones onder controle van de USA, Engeland en Frankrijk). De rest was voor rekening van 'Oost-Duitsland' (de latere DDR). De betalingen uit 'West-Duitsland' kwamen niet goed op gang, weinig en traag. Al na korte tijd, in 1947, werden ze door de Amerikanen geheel gestopt voor hun zone. Uit de Britse en Franse zones kwam nog een beetje, maar dat werd in 1948 ook gestopt.

Uit 'Oost-Duitsland', de bezettingszone van de USSR, gingen de schadevergoedingen op flinke schaal gewoon door tot eind 1953. Die afbetalingen waren zo fors dat op de binnenlandse markt grote tekorten ontstonden en protesten en stakingen de USSR deden besluiten met ingang van 1 jan. 1954 de schadebetaling te stoppen.

Nederland moest van het "Westen" herstelbetalingen ontvangen, dat zou worden geregeld bij het te sluiten "Vredesverdrag". Daar is het wachten nú nog op.

10). In plaats van met een stembiljet stemden veel Duitsers "met de voeten", d.w.z. zij "namen de benen" naar het westen en kozen (stemden) voor de BRD waar hun 'materiële voordelen' beloofd waren. Na 1933 hadden veel Duitsers voor Hitler gekozen omdat ze verblind waren door het economisch succes dat hij had kunnen boeken met de verschaffing van werk en daardoor betere levensomstandigheden voor de meeste Duitsers. Het verschaffen van werk was mogelijk door de oorlogsvoorbereiding, die op elk gebied was begonnen. De oorlogsindustrie, hoogovens, toeleveringsbedrijven, chemische industrie, enz. draaiden op volle toeren en kwamen soms arbeiders te kort. De wegebouw zorgde voor grote uitbreiding en verbetering van het wegennet om snellere verplaatsing van troepen en materieel in de geplande oorlog mogelijk te maken.

11). De *roll-back-politiek* was in 1953 ontworpen door de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken John Foster Dulles (1888-1959). Deze vijand van het socialisme werd gedreven door religieus fanatisme. Hij wilde de macht van de USSR terugdringen (*roll-back*) door zo volledig mogelijk economische blokkade van staten die tot de bondgenoten van de Sowjet-Unie gerekend werden. Door zo'n economische wurging zou sociale onrust ontstaan. Als de situatie dan rijp was om te kunnen ingrijpen zou die staat misschien "losgeweekt" kunnen worden uit de invloedssfeer van de USSR met behulp van geïnfiltreerde agenten. Als "losweken" niet lukte zou met militair geweld (en hulp van agenten en provocateurs) ingegrepen kunnen worden om die staat te "bevrijden van het dictatoriale bewind".

De *roll-back-strategie* gold niet alleen voor Oost-Europa. Maar overal waar socialisme was of dreigde te ontstaan. Bijvoorbeeld

Guatamala en Cuba kregen daarmee te maken. Wat in Guatamala lukte, faalde in Cuba.

12). In de jaren 1955-1961 nam de spanning tussen de twee grootmachten (USSR en USA) steeds meer toe. In 1959 kwamen de draagraketten van het type Honest John, Sergeant, Pershing e.a. naar Europa. Die raketten dienden om de "tactische" atoombommen die in Europa waren opgeslagen naar hun doelen te brengen. Elk van die atoombommen had een vernietigingskracht die viermaal zo groot was als die van de bom die in augustus 1945 de stad Hiroshima praktisch met de grond gelijk maakte.

De situatie was zó explosief, dat Nikita Chroetsjov namens de USSR, op 18 september 1959, tijdens de plenaire vergadering der Verenigde Naties, een gedetailleerd voorstel (doc. A/1219) indiende tot algemene en volledige ontwapening. Dat voorstel werd door de westelijke mogendheden, de USA voorop, verworpen.

In 1960 en aanvang 1961 heeft de wereld werkelijk gebalanceerd op de rand van een kernoorlog.

Een jaar na de oprichting van de Berlijnse muur ontving president Kennedy een uiterst geheim document. In dat document, opgesteld door experts van de Amerikaanse luchtmacht en gedateerd 21 november 1962, werd aan de president gemeld dat de luchtmacht in staat was een vernietigende eerste-atoom-klap uit te delen. Zelfs als daarna de USSR nog in staat zou zijn een "atoom-antwoord" te geven, zouden niet meer dan 50 miljoen (!) directe Amerikaanse slachtoffers vallen. De luchtmachtmensen beschouwden dat aantal als "acceptable".

(Pas in 1982 werd dat document toegankelijk als gevolg van de wet op vrijheid van informatie.)

13). "Ossi's", uitdrukking voor inwoners (burgers) van de voormalige DDR. Afkomstig van 'Oost-Deutschland'. Zo is "Wessi's" een uitdrukking voor inwoners (burgers) van de BRD. Afkomstig van 'West-Deutschland'.

14). Mevrouw Bohley, was actief in "Neues Forum", de organisatie die vanuit een kerk in Leipzig het karretje van de "fluwelen revolutie" trok. Na de omwenteling (1989) was Neues Forum niet meer nodig en verdween nagenoeg van het toneel. Mevrouw Bohley werd toen één van de oprichters van "Bündnis Neunzig", een samengaan van aanhangers van Neues Forum en van de Grünen.

15). Na de tweede wereldoorlog begon in Neurenberg op 20 november 1945 het Internationaal Militair Tribunaal tegen de voornaamste oorlogsmisdadigers. Naar zijn aard was het een proces tegen *fascisten*. *Honecker stelt dat de BRD daarom nu een soort "Neurenberg-proces" tegen communisten wenst.*

16). MfS der SED staat voor ministerie voor staatsveiligheid der socialistische eenheidspartij Duitsland.

17). "IM" staat voor Innenministerium (ministerie van binnenlandse zaken). Het wordt gebruikt om mensen aan te duiden die contact hadden met de 'Stasi' (staatsveiligheidsdienst).

18). Honecker gebruikt hier letterlijk de uitdrukking die Adolf Hitler in zijn propaganda gebruikte om aan te geven hoe de Duitse jongemannen moesten worden. (Daarom staat het tussen aanhalingstekens).

Toespraak van de Burgemeester van Amsterdam, de heer E. van Thijn, bij het Staatsbezoek van de heer E. Honecker, op vrijdag 5 juni 1987.

Meneer de Staatsraadvoorzitter,
zeer geëerde heer Honecker,
Excellentie,
Dames en Heren,

Eén der bekendste Nederlandse gedichten eindigt met de zin: "Met de trein is 't maar tien uur naar Berlijn". Deze regel is van de dichter Ed van Hoornik, die in het gedicht "Pogrom" uit 1938 de tegenstelling tussen het vriendelijke Nederland in de dertiger jaren en het nazistische Duitsland, tot uitdrukking wilde brengen. Het toenmalige Nederland - en speciaal de Nederlandse intelligentsia - was de nabijheid van Berlijn overigens algemeen bekend. Het Duitsland der twintiger- en de vroege dertiger jaren, was voor velen een voorbeeld - om wat daar, en speciaal in Berlijn, te beleven was. In de literatuur, beeldende kunst, de film- en zelfs de bouwkunst, konden de geïnteresseerde Nederlanders veel nieuws ontdekken en inspiratie vinden.

Eind januari 1933 werd de nabijheid van Duitsland bovendien duidelijk door de talrijke Duitse vluchtelingen, zoals u meneer Honecker, die hun toevlucht in Nederland zochten.

De gebeurtenissen in Duitsland in de jaren 1933 tot '39 en in West-Europa in de periode 1939 tot '45, hebben in Nederland - en speciaal in Amsterdam - een onuitwisbare indruk nagelaten. Vanmorgen heeft u in het museum der verzetsbeweging kunnen zien, hoe de Amsterdammer in die jaren leefde.

Dit verleden laat ons niet meer los.

Zoals u in de DDR, zijn wij ons dagelijks bewust van het feit, dat deze wonden niet meer genezen zullen. Ik denk hierbij als eerste

aan het verschrikkelijke feit dat een belangrijk deel der Amsterdamse bevolking, het einde van de oorlog niet meer beleefde.

We leven niettemin niet in het verleden, we proberen echter daaruit voor de toekomst lering te trekken.

We leven wederom in een cultureel gemengd gezelschap en onze aandacht richt zich vooral op de bestrijding van racisme en discriminatie.

Bovendien, en misschien deels daarom, bedrijven we een actieve vredespolitiek en hebben inmiddels - de Koude Oorlog achter ons latend - met beide Duitse Staten nauwe contacten gelegd, in de laatste jaren in het bijzonder met de D.D.R. In aanmerking genomen het feit, dat Nederlandse gemeenten wettig een zekere autonomie hebben, proberen we aan alle gebieden die de gemeentelijke bevoegdheid omvatten, een eigen accent te geven. Dit laat ook een zogenaamde stedelijke internationale politiek toe.

Voor de gemeente Amsterdam betekent dat, dat de stad zich openlijk met een ontspanningspolitiek bezig houdt. In dit verband legden we reeds in 1975 contacten met Berlijn DDR. Steden als Amsterdam en Berlijn zijn uiteindelijk hoofddoelen voor atomaire vernietigingswapens!

Door deze relatie - ik zeg dit terzijde - is Amsterdam in de persoon van mevrouw van Luinstra, de Wethouder van Cultuur, deze week officieel bij de 750ste verjaardag van Berlijn aanwezig.

Begin 1982 heeft Amsterdam zich tot Kernwapenvrije gemeente uitgeroepen. Dit initiatief heeft men ook in Berlijn met veel sympathie begroet. Bovendien had dit tot gevolg dat ambtenaren en politici van beide steden een gedachtenwisseling over de sociaal-culturele infrastructuur, stadsvernieuwing, monumenten en langdurige planning, hartelijk bespraken.

Jarenlang werd in de theorie der internationale betrekkingen gehoopt, dat een intensivering der economische contacten tussen landen, automatisch een verdieping der politieke, culturele en maatschappelijke betrekkingen met zich zouden brengen.

Algemeen vindt men nu dat die theorie onvolledig is. Handel alleen is niet voldoende om contacten en wederzijds begrip te brengen.

U, meneer Honecker, weet dat waarschijnlijk het beste. U heeft in 1975 voor uw land de Slotakte der Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa ondertekend. Deze Slotakte toont hoe de Staten en Volkeren van Europa samen in Vrijheid en Harmonie kunnen leven. Daarmee zijn contacten tussen mensen, alsmede informatie en ideeën uitwisseling - zowel op regeringsniveau als tussen particulieren - overal erkende middelen geworden, die de ontspanning in Europa eist en waarborgt.

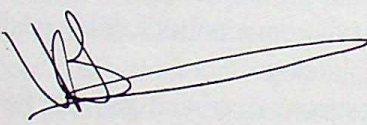
Dankzij verschillende individuele betrekkingen op alle mogelijke gebieden, tussen Nederlandse- en DDR-burgers, hebben de beide landen in de afgelopen tientallen jaren meer begrip en vriendschap voor elkaar kunnen krijgen. De voor ruim een half jaar geleden in Amsterdam gehouden DDR-tentoonstelling heeft de overweldigende belangstelling getoond voor wat uw land biedt. Men telde bijna zestigduizend bezoekers!

We weten dat in de DDR eveneens grote interesse voor Nederland en zijn hoofdstad bestaat.

Uw bezoek is een historische gebeurtenis, die plaatsvindt op een tijdstip, waarop zich in Europa nieuwe perspectieven voor wederzijdse ontwapening openen. Wij in Amsterdam, de stad van Vrede en Tolerantie, hopen oprecht dat onze politici deze unieke gelegenheid niet onbenut voorbij laten gaan.

Graag wil ik u tot slot een geschenk overhandigen, dat het belang dat wij aan uw bezoek hechten, symboliseert.

Ik dank u voor uw aandacht.

 gemeente Amsterdam Raadhuis Amsterdam (020) 620 4529111 Spreekruimtes 020 620 9278 Telefax 020 552 3426 Postbus 902 1000 AE Amsterdam		
H. van Luttikhuis voorzitter A.P.V.N. Postbus 1 7350 AA Hoenderloo		
onderwerp	bijlagen	datum
		4 januari 1993
Zeer geachte heer Luttikhuis,		
Uw brief van 23 september aan de Amsterdamse Gemeenteraad is in de vergadering van 28 oktober jl. van de Raad aan de orde gesteld. Besloten werd, dat uw adres in handen van de Burgemeester kon worden gesteld ter afdoening. Namens Burgemeester Van Thijn kan ik u mededelen, dat ook hij kennis heeft genomen van uw schrijven. Ook hij herinnert zich nog zeer goed het bezoek van de heer Honecker aan Amsterdam in 1987. De daarbij door de burgemeester gesproken woorden, die u deels citeert, zijn niet achterhaald; dat betekent evenwel niet, dat het op zijn weg ligt, dan wel dat het de taak is van de Gemeente Amsterdam, om bij de Duitse autoriteiten protest aan te tekenen tegen het principe van een berechting van de heer Honecker.		
Met de meeste hoogachting, de directeur van het Kabinet burgemeester,		
		
(L. K. Breemer)		

VERDRAG INHOUDENDE DE BASIS DER BETREKKINGEN TUSSEN DE BONDSREPUBLIC DUITSLAND EN DE DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK.

- De verdragsluitenden,
- beseffend hun verantwoording voor het behoud van de vrede,
- zich inspannend om een bijdrage tot ontspanning en veiligheid in Europa te leveren,
- in het bewustzijn dat de onschendbaarheid van de grenzen en eerbied voor territoriale integriteit en soevereiniteit van alle staten in Europa in hun tegenwoordige grenzen een fundamentele voorwaarde voor vrede zijn,
- in de erkenning dat de beide Duitse staten zich dus in hun relatie van bedreiging en het aanwenden van geweld dienen te onthouden,
- uitgaande van het historisch gegeven en rekening houdend met de verschillende opvattingen van de BRD en de DDR over principiële vragen, daaronder de nationale kwestie,
- geleid door het verlangen naar het welzijn der mensen in beide Duitse staten en de voorwaarde te scheppen voor samenwerking tussen de BRD en de DDR zijn zij het volgende overeengekomen:

Artikel 1.

De BRD en de DDR ontwikkelen normale goede nabuur- betrekkingen met elkaar op grond van gelijkberechtiging.

Artikel 2.

De BRD en de DDR laten zich leiden door het doel en principe zoals die in de Charta van de Verenigde Naties zijn vastgesteld, in het bijzonder, de soevereine gelijkheid van alle staten, met respect voor onafhankelijkheid, zelfstandigheid en territoriale integriteit,

het zelfbestemmingsrecht, de handhaving van de mensenrechten en het niet-discrimineren.

Artikel 3.

Gevolggevend aan de Charta van de VN zullen de BRD en de DDR hun geschilpunten uitsluitend met vredige middelen oplossen en zich van dreigen met geweld of aanwenden van geweld, onthouden.

Zij bekrachtigen de onschendbaarheid van de tussen hen bestaande grenzen, nu en in de toekomst en verplichten zich tot een onbeperkt respect van hun territoriale integriteit.

Artikel 4.

De BRD en de DDR gaan ervan uit, dat geen van beide staten de ander internationaal vertegenwoordigen of in zijn naam handelen kan.

Artikel 5.

De BRD en de DDR zullen vredige betrekkingen tussen de Europese staten bevorderen en tot veiligheid en samenwerking in Europa bijdragen. Zij ondersteunen de pogingen tot vermindering van de strijdkrachten en de bewapening in Europa, zonder dat daardoor nadeel voor de veiligheid van betrokkenen zullen ontstaan.

De BRD en de DDR zullen het doel van een algemene en volledige ontwapening en een doeltreffende internationale controle van de internationale veiligheid dienende bewapeningsbeperking en ontwapening, in het bijzonder op het gebied van kernwapens en andere massa-vernietigingswapens ondersteunen.

Artikel 6.

De BRD en de DDR gaan uit van het principe dat de soevereiniteit van ieder der beide staten zich tot zijn eigen staatsgebied beperkt. Ze respecteren de onafhankelijkheid en zelfstandigheid van ieder der beide staten in zijn binnen- en buitenlandse aangelegenheden.

Artikel 7.

De BRD en de DDR betuigen hun bereidwilligheid om met het oog op de normalisering hunner betrekkingen praktische en humanitaire kwesties te regelen. Zij zullen accoorden sluiten, om op de basis van deze verdragen en tot beider voordeel de samenwerking op het gebied van economie, wetenschap en techniek, het verkeer, de post- en telecommunicatie, het gezondheidswezen, de cultuur, de sport, het milieu en op andere gebieden te ontwikkelen en te bevorderen.

Artikel 8.

De BRD en de DDR zullen voortdurend waarnemers uitwisselen. Zij zullen een zetel bezetten als de regering die beschikbaar stelt. De praktische vragen die met de regeling van de waarnemers gepaard gaan, worden in een bijvoegsel geregeld.

Artikel 9.

De BRD en de DDR stemmen er mee in, dat door dit verdrag de door hen eerder afgesloten internationale verdragen en afspraken niet worden aangetast.

Artikel 10.

Het verdrag moet worden geratificeerd en wordt op de dag na de overeenkomstige verdrags-uitwisseling van kracht.

Ter bekrachtiging van dit verdrag hebben de gevolmachtigen van
de verdragsluitende partners dit verdrag ondertekend.
Gedaan in Berlijn op 21 december 1972 in twee originelen in de
Duitse taal.
Voor de Bondsrepubliek Duitsland Egon Bahr.
Voor de Duitse Democratische Republiek Michael Kohl.

